

Ankara 2022

GÖÇ YÖNETİMİ VE GÜVENLİK

Dr.Muhammed Serkan ŞAHİN'in 'Göç Yönetimi ve Güvenlik' konulu makalesi Sayın Cengiz ÖZEL'in Editörlüğünü yürüttüğü **Güvenlik Çalışmaları ve Türkiye'de İç Güvenlik Yönetimi** adlı eserin X. Bölümünde yayımlanmıştır.

X. BÖLÜM

GÖÇ YÖNETİMİ VE GÜVENLİK

Muhammed Serkan ŞAHİN*

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski ve bir o kadar kadim olan göç, tarihin her döneminde kendi şartları çerçevesinde siyasi, ekonomik, sosyal, dini ve etnik nedenlerle günümüze kadar süregelmiştir. Küreselleşme ile birlikte ulus devletlerin sınırlarındaki aşınma nedeni ile insanlar daha refah ve daha güvenli yerlerde yaşamak istemektedir. Bu nedenle bugün sayıları yüz milyonları geçen göçmenlerin gittikleri ülkelerde karşılaşılan sorunlar nedeniyle ülkelerin bir takım göç politikaları oluşturmasına yol açmıştır. Türkiye, gerek jeopolitik konumu gerekse de komşu ülkelere nazaran gelişmişlik düzeyi dikkate alındığında özellikle Asya ve Ortadoğu’da yaşayan insanlar için bir transit ve hedef ülke konumundadır. Son dönemlerde Suriyelilerin ülkemize gelmesi ile birlikte ortaya çıkan göçmen sorunu, ülke vatandaşları ve gelen Suriyeliler açısından bir takım zorluklar ortaya çıkarmıştır. Bu durumun Türkiye’nin göç politikasında da bir takım değişikliklere ve yeniliklere yol açtığını söyleyebiliriz.

10.1. Göç Kavramı ve İlişkili Kavramlar Arasındaki Farklar

Göç konusu, farklı disiplinler tarafından incelenmesine rağmen yapılan göç çalışmaları henüz yeterli seviyeye ulaşmamıştır. Göç, hangi disiplin tarafından inceleniyorsa o alanı ilgilendiren yönüyle ele alınmıştır. Sosyologlar, göçün neden olduğu sosyal değişimlerle; antropologlar, göçün ne zaman, niçin, kimler tarafından gerçekleştirildiğiyle, göç veren ve alan yerlerdeki sosyo-kültürel değişikliklerle ilgilenmektedirler (Bostan, 2017: 4). Göçün incelendiği alan sayısı arttığından dolayı çeşitli göç tanımları ortaya çıkmıştır. En nihayetinde göç bir yer değiştirme olarak tanımlanabileceği gibi;

* Dr., Mülki İdare Amiri, İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Daire Başkanı, sahin.msirkan@gmail.com, Orcid: 0000-0002-2655-1287

- ◆ Göç, farklı amaçlar ile hareket eden ekonomik göçmenler, mülteciler dâhil olmak üzere bir kişi veya grubun ulus ötesi sınırları geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesidir (Göç Terimleri Sözlüğü),
- ◆ Göç, bireylerin yaşadığı topraklardan, sahip olduğu sosyal yaşantıdan ve ekonomik imkânlardan gönüllü ya da zorlayıcı olarak vazgeçmesi olarak da tanımlanabilmektedir (Akıncı, 2015: 61),
- ◆ Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç Terimleri Sözlüğünde ise göç; sınır ötesi bir geçiş veya aynı ülke içinde yer değiştirmektir,
- ◆ Türk Dil Kurumu'na göre göç; ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmıştır (<https://www.tdk.gov.tr>, 2022),
- ◆ Göç, insanların aynı ülke içinde veya bir sınırı geçerek sosyal, ekonomik, siyasi ve doğal nedenlerle yer değiştirmesidir (Adıgüzel, 2020:3),
- ◆ Yürürlükte bulunan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) göç; yabancıların yasalara uygun olarak Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ile Türkiye'den çıkışlarını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasal olmayan yollardan Türkiye'ye girişlerini, Türkiye'de kalışlarını, Türkiye'den çıkışlarını ve Türkiye'de izinsiz çalışmalarını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı içermektedir,
- ◆ 6458 sayılı YUKK' da geçen göç tanımında, insanların bir eyleminden bahsederek, bu eylem neticesinde insanların bir yerleşme amacı taşıdıkları anlaşılmaktadır. Yani bir yer değiştirme eyleminin göç olarak ifade edilebilmesi için yerleşme amacı taşınması gerekmektedir. Birleşmiş Milletlere göre, bir nüfus hareketine göç diyebilmemiz için, gidilen yerde bir yıldan uzun süre kalmak ve sürekli yerleşme amacı taşımak gerektiği belirtilmiştir (Akgür, 1997: 41).

Düzenli veya düzensiz göç kapsamında ülkemize gelen ve iltica başvurusunda bulunan yabancılar verilen statülerle ilgili kavram karmaşasını gidermek ve her iltica başvurusu yapana mülteci dememek adına 6458 sayılı YUKK' un 3.Kısım Birinci Bölümünde geçen Uluslararası Koruma çeşitlerinden Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma kavramları arasındaki farkları tanımlamalar yoluyla belirtmek faydalı olacaktır.

Mülteci: Mülteci kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmakta ve bu tanımlardan biri de Göç Terimleri Sözlüğünde geçmektedir. "Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) tüzüğündeki kriterlere uyan ve

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolüne taraf olan bir ülkede bulunup bulunmaması veya bu hukuki belgeler uyarınca ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazanan kişi” (Göç Terimleri Sözlüğü) olarak tanımlanmıştır.

“İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” (1967 Protokolü ile değişik Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi, 1A(2) Maddesi). 1951 Mülteci Sözleşmesi, Madde 1(2)’deki mülteci tanımına ilaveten, 1969 Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesi bir mülteciyi ‘kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan kişiler’ olarak tanımlar. 1984 Cartagena Bildirisi de benzer şekilde, mültecilerin “yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğu için” ülkesinden kaçan kişileri de kapsadığını belirtir”(Göç Terimleri Sözlüğü).

6458 sayılı YUKK’ da ise Mülteci; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir”(YUKK; md 61).

Bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere; ülkemize iltica ederek sığınma başvurusunda bulunan bir yabancıya veya vatansız kişiye mülteci diyebilmemiz için bu iltica sahibinin Avrupa ülkelerinden birinden gelmiş olması gerekmektedir. Ayrıca 6458 sayılı YUKK Avrupa ülkelerini Avrupa Konseyine üye ülkeler olarak tanımlamıştır.

Şartlı Mülteci; “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden

dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir”(YUKK; md 62).

Türkiye, 28.07.1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi olarak ifade edilmektedir) ile 1967 yılında bu sözleşmenin Ek Protokolü ile coğrafi sınırlama kısıtı getirilmiş, Avrupa ülkelerinden gelerek sığınma talep edenlere mülteci statüsü, Avrupa ülkeleri dışından gelenlere ise üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar şartlı mülteci statüsü vermektedir. Yabancılar uluslararası koruma başvurusu yaptıklarında, başvurudan sonra mülakati tamamlanan yabancılara uluslararası koruma talebinde bulunduğunu gösteren Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenir (YUUK, md.76) ve kendilerine uluslararası koruma başvuru sahibi denilmektedir. Mülteci ve şartlı mülteci ifadeleri arasındaki temel farklılardan biri coğrafi kısıtlama iken, bir diğeri ise şartlı mültecinin üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına izin verilmesidir.

İkincil Koruma; “Mülteci veya Şartlı Mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir”(YUKK; md 63).

Geçici Koruma; “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir”(YUKK; md 91).

Göçmen; Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip İskân Kanunu kapsamında ülkemize kabul olunanlardır (İskân Kanunu).

Kavramlar arasındaki farklılıklardan da anlaşılacağı üzere ülkemize gelen yabancılar statülerine göre sınıflandırılmışlardır. Çalışma içerisinde geçen göçmen terimini, İskân Kanununda belirtildiği şekilde kısıtlanmış olarak değil de uluslararası alanda kullanıldığı gibi göçe maruz kalan bireyleri ifade edecek şekilde göçmen terimini burada kullanacağız.

10.2. Göç Türleri ve Göç'e Etki Eden Faktörler

Göç eden kişiler kendilerini göçe zorlayan koşullar çerçevesinde göç ettikleri yerlere çeşitli şekilde göç ederler. Bunlar düzenli göç, düzensiz göç, iç göç ve dış göç olarak ifade edilebilir.

Düzenli göç: Bireysel olarak veya toplu bir şekilde insanların yasal olarak buldukları bir ülkeden başka bir ülkeye yine yasal olarak girmesi, o ülkede kalması ve o ülkeden çıkmasıdır (Adıgüzel, 2020:4).

Düzensiz göç: Bireysel olarak veya toplu bir şekilde insanların buldukları bir ülkeden başka bir ülkeye yasa dışı olarak girmesi, o ülkede kalması veya o ülkeden çıkmasıdır (Adıgüzel, 2020: 4).

İç göç: Ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine göre değişiklik gösteren, çoğunlukla kırsal kesimden şehir merkezine yönelen nüfus hareketine iç göç denir (Ertan,2017:13).

Dış göç: Ülke sınırları dışındaki farklı bir kente gerçekleşen nüfus hareketidir (Bilgin.2021: 2).

Göçün farklı tanımlamalarından da anlaşılacağı üzere insanların göç etme nedenlerinin altında farklı sebepler yatmaktadır. Düünden bugüne var olan bir olgu olarak göçü ortaya çıkaran çeşitli faktörler mevcuttur. Her şeyden önce insanların daha iyi bir yaşam sürmek için göç ettiği günümüzde, göçün meydana gelmesindeki diğer faktörler ise doğal afetler, iklim değişikliği, savaşlar ve terör olayları olarak sıralanabilir. Bu faktörler insanların göç etmesinde itici ve çekici sebepler neticesine göre gerçekleşmektedir. İnsanların buldukları yerlerden göç etme sebepleri daha iyi bir yaşam veya refah bir hayat yaşama amacı taşıyorsa, ekonomik gönüllü bir göç etme olayı ortaya çıkmaktadır. Buradaki itici faktör daha iyi bir yaşam gayesi iken çekici faktör ise bu refah yaşamın olduğu ülkenin cazibesidir.

İnsanların göç etmeleri görünürde sadece bir yer değiştirme olarak algılanmış olsa bile en nihayetinde bunun bir sosyolojik sonucu olmaktadır. Özellikle sanayi devriminin İngiltere'de başlaması ile kırsaldan kente yoğun bir göç olmuştur.

Kırsalda geniş aile olarak yaşayan insanlar kentlere geldiğinde çekirdek aile olarak yaşamaya başlamışlardır. Sanayi Devrimi ile birlikte aile yapısının değişmesi ve kadının iş hayatına katılmaya başlaması göçün sosyolojik olarak kadın ve aile konusunun incelenmesini gündeme getirmiştir. İşgücü göçleri ile birlikte sosyolojik çalışmalar zamanla artmıştır. İkinci dünya savaşından sonra özellikle Batı Avrupa devletlerinden Almanya'nın ağır sanayileşme süreci ile birlikte işgücü ihtiyacı artmış ve bu doğrultuda önce Güney Avrupa ülkelerinde işgücü getirilerek istihdam edilmeye başlanılmıştır. Ancak bu işgücü talebi yetersiz kalınca Yunanistan ve Türkiye'den işgücü talebi gerçekleşmiştir (Görmezöz, 2011). Göçlerin bu yapısına baktığımızda öncelikle kırsaldan kente bir hareketlilik iken sonraları uluslararası bir hareketliliğe dönüşmesi göçün sosyolojik başka bir boyutunu göstermektedir. Göç ister ekonomik olsun ister siyasi veya doğal sebeplerden kaynaklı olsun her göç toplumsal bir nüfus hareketliliği dışında insanların öz değerlerini, kültürlerini, dilini, dinini, mesleki bilgileri ile örf ve adetlerini taşıdığı sosyal bir olaydır. Göçün meydana getirdiği bu olgu hem göç veren ülkelerin hem de göç alan ülkelerin göç politikalarını şekillendirmiştir.

10.3. Türkiye'de Göç

10.3.1. Türkiye'de İç Göçün Genel Durumu

Türkiye'de kırsal bölgelerden kentlere doğru gerçekleşen göç hareketi ile birlikte kent nüfuslarında hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Kırsal kesimde ise nüfusun azalmasına neden olmuştur. 1950'den itibaren tarımda makineleşme ile birlikte nüfus artış hızı kırsal alanlarda %21 oranlarından %17'lere kadar gerilemiştir. Kentler de ise bu oran %55 dolaylarına kadar çıkmıştır. Bu hızlı artış oranı kentlerde gecekondulaşmaya yol açmış ve 1960'lı yıllarda gecekondulaşma ile birlikte buralarda yaşayan sayısı bir milyonu geçmiştir (İçduygu ve Sirkeci, 1999b). Hiç şüphe yok ki kentlerde meydana gelen bu hızlı nüfus atışı beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Sadece çarpık kentleşme veya gecekondulaşma değil aynı zamanda sağlık, eğitim, istihdam ve güvenlik sorunlarının da ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Kırdan kente devam eden iç göç 1970'li yıllarda da devam etmiş ve 1980 sonrası dönemde liberal piyasa ekonomisinin etkisiyle farklı bir boyut kazanmıştır. Yine bu dönemde Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde ortaya çıkan terör olayları ve güvenlik sorunları nedeniyle yöre halkının zorunlu göç etmesine neden olmuştur. 1987 yılında çıkarılan Olağanüstü Hal Kanunu (OHAL) ile Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bazı yerleşim yerleri boşaltılmıştır. Bu kapsamda zorunlu olarak göç edenlerin sayısının üç milyona yakın olduğu bilinmektedir

(Adıgüzel, 2020:44). Bu süreçte önemli sayıda bir nüfus batı ve Orta Anadolu'ya göç ederek kentsel sorunların daha da büyümesine neden olmuştur (İçduygu ve Sirkeci 1999a: 253). Güvenlik endişesiyle bu zorunlu iç göçten İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirler etkilenmiştir. 1990 döneminden sonra Türkiye genelinde göç eden nüfusun artan bir eğilim göstermesi ile birlikte göçlerin yapısı da değişmeye başlamıştır. Kırsal bölgelerden kente değil de kentler arası veya kent içi göçler başlayarak farklı bir göç hareketliliği ortaya çıkmıştır (Adıgüzel, 2020: 46). Ayrıca Sovyetler Birliğinin dağılması ile birlikte ülkemize yoğun bir dış göç akımı olmaya başlamış (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011: 3) ve bu dış göçlerle birlikte ülke içindeki göç hareketleri farklı boyutlar almıştır.

Türkiye'de iç göçün nedenlerine baktığımızda ise; ekonomik nedenler, eğitim ve sağlık nedenleri, sosyo-kültürel nedenler, teknolojik nedenler ve güvenlik nedenleri olarak sayılabilir. (Çelik, 2006; Akan ve Arslan, 2008; Aydemir, 2013). Türkiye'de göçün belirleyici rolü olarak belirtilen yukarıdaki sebepleri kısaca açıklayacak olursak;

Ekonomik Nedenler: 1950 yılından itibaren Türkiye'nin kent nüfusu kırdan kente göçlerle hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır (Adıgüzel, 2020:41). Türkiye'deki iç göçün temel nedeni tarımda yaşanan değişimler ile birlikte kırsal kesimde yaşayanların kendi kendine yeterliliğinin azalmasıdır. Tarımda makineleşme nedeniyle kırsaldaki işgücünün âtil kalması ile birlikte insanları kırdan kente doğru iten bir unsur olarak kentlere doğru göç başlamıştır (Vergin, 1986). Türkiye'de bölgeler arası ekonomik gelişmişliğin farklı olması ve iş imkânlarının kısıtlı olması nedeni ile insanların daha iyi yaşam veya daha iyi iş imkânları için gelişmiş olan bölgelere göç etmek durumunda kalmasıdır.

Eğitim ve Sağlık Nedenleri: İnsanların ekonomi dışında refahını arttıran unsurlardan biri de eğitim ve sağlıktır. Bu nedenle insanlar eğitim ve sağlık hizmetlerinin daha iyi koşullarda sunulduğu bölgelere göç ederler.

Sosyo-Kültürel Nedenler: Teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen yaşam şekilleri ile birlikte insanlar da sosyal ve kültürel olarak değişmektedirler. Bu nedenle daha kaliteli bir sosyal hayat yaşamak için büyük şehirlere göç edenler vardır.

Teknolojik Nedenler: Sanayi Devrimi ile gerçekleşen makineleşme süreci 1970'li yıllarla birlikte teknolojik gelişme sürecine girmiştir. Üretim sürecinde teknoloji faktörünün kullanılması işgücü göçlerine neden olmuştur.

Güvenlik Sorunu: Refah toplumlarının insanlara sağladığı unsurlardan biri de güvenlidir. Kendini güvende hissetmeyen birey yaşamak ve hayatta kalma dürtüsü ile daha güvenli bir alana göç eder.

10.3.2. Türkiye’de Dış Göçün Genel Durumu

İnsanların göç etme nedenlerine baktığımızda; ilk zamanlarda iklim koşulları, kıtlık, doğal afetler ve savaş gibi nedenlerden oluşan sosyal hareketlilik, zamanla değişerek kültürel ve eğitim, siyasi, sosyal bir hal almıştır (Dönmez Kara, 2015:11). Bu kapsamda göç sürecinin dinamik bir olgu olduğunu zamana ve mekâna göre şekillendiğini söyleyebiliriz. Son yıllarda dünyada göç hareketliliğine baktığımızda göçün nedenlerinin savaş, ekonomi ve toplumsal olaylara bağlı olarak gerçekleştiğini görmekteyiz. Türkiye’nin Avrupa ve Asya kıtaları ile Orta Doğu üzerinden Afrika kıtalarını bağlayan bir köprü olması ve bu ülkelerde yaşanan savaş, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar nedeniyle göçmenlerin Batılı ülkelere göç ederken en çok kullandığı göç yolu Türkiye olmaktadır.

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte değişen sınırlar neticesinde artık dışarda kalmış olan Müslüman ve Türk vatandaşları Anadolu’ya göç etmişlerdir. Türkiye’ye gelen göçmenlere baktığımızda 384 bin göçmenin 1922-1938 yılları arasında Yunanistan’dan göç ettiği anlaşılmaktadır (Vatandaş, 2016: 4). 1923-1945 yılları arasında Balkanlardan 800 bin kişi, 1933-1945 yılları arasında Almanya’dan 800 bin kişi, 1952-1954 yıllarında Doğu Türkistan’dan 2 bin Türk kökenlinin göç ettiği, Afgan savaşının akabinde 1982 yılında Pakistan’a sığınmış olan 7 bin Kırgız, Özbek ve Türkmen asıllı Afganlı Türkiye’ye göç etmiştir. Ayrıca 1988 yılında Irak’tan 52 bin kişi, 1989 yılında 345 bin kişi Bulgaristan’dan, yine Iraktan 1991 Körfez Savaşı nedeni ile 51 bin kişi ve 1999 yılında Kosova’daki iç savaş nedeniyle 17.746 kişi Kosova’dan göç etmiştir (Adıgüzel, 2020:84; Dönmez Kara, 2015:135).

Burada, 1923 yılında Lozan Barış Anlaşmasına ek olarak Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleşen Nüfus Mübadelesi hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır. Lozan Nüfus Mübadelesinin özündeki nüfus değişimi etnik kimliğe değil de din esaslı olduğundan dolayı mübadeleye tabi tutulanlar arasında Gagavuzlar ile Karaman’daki Türk Ortodokslar da dahil olmuştur. Bu nüfus mübadelesi ile 1 milyon 200 bin Ortodoks Hristiyan Rum Anadolu’dan Yunanistan’a göç etmiş, 500 bin Müslüman Türk ise Yunanistan’dan Anadolu’ya göç etmiştir. Bu Nüfus değişiminde İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada’da oturan Rumlar ile Batı Trakya’da ikamet eden Türkler dahil edilmemiştir. (Adıgüzel, 2020: 82-83)

Türkiye’nin gerek coğrafi konumu gerekse de jeostratejik konumu, Türkiye’nin göç dalgalarında hem hedef ülke hem transit ülke olmasına yol açmıştır. 1950’li

yıllarda göçün kaynak ülkesi konumunda olan Türkiye'nin 1990'lı yıllar ile birlikte Asya ülkelerinden ve Orta Doğu ülkelerinden insanların Avrupa ülkelerine geçiş güzergâhı olması nedeniyle transit ülke olmuştur. Özellikle Avrupa ülkelerinin refah devleti olması Türkiye'nin güneyinde ve doğusunda bulunan ülke vatandaşları için çekici bir unsur iken bu ülkelerde yaşanan siyasi ve ekonomik sorunlar ise insanlar için itici unsur olmuştur. Son olarak ise 2011 yılında Suriye'de yaşanan olaylar nedeniyle bugün sayıları 3.739.240 olan (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 2022) Suriyeli Türkiye'ye göç etmiştir.

10.4. Türkiye'de Göç Yönetimi

Türkiye bulunduğu konum itibarıyla göç hareketliliğinin bir merkezi olmakla birlikte, son yıllarda doğusunda ve güneyinde bulunan ülkelerdeki siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar ve yaşanan çatışmalar nedeniyle yoğun göç akımına maruz kalmıştır. Özellikle 2011 yılının Nisan ayında Suriye'de meydana gelen olaylar nedeniyle ülkemize sığınan 2022 yılı itibarıyla sayıları 3.739.240 (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 2022) olan Suriyeli yabancı göçü Türkiye'nin göç yönetiminde birtakım değişikliklere gitmesine neden olmuştur. Bu yoğun göç akımının yönetilmesi için, birtakım politikaların geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Türkiye'de Göç Yönetimini iki aşmada inceleyecek olursak; 2013 yılı öncesi ve sonrası olarak açıklayabiliriz. 2013 yılı öncesi Türkiye'de yabancıların ülkemize giriş ve çıkışları ile kalışlarını düzenleyen işlemleri İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütüldüğü görülmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015). Emniyet Genel Müdürlüğünün örgütlenmesi şu şekildedir; Merkez Teşkilatı-İçişleri Bakanlığı, Taşra Teşkilatı-İl Emniyet Müdürlüğü, Hudut Örgütlenmesi-Hudut Kapıları olarak şekillendirilmiştir. Yabancılarla ilgili tek yetkili birim ülkenin her yerinde jandarma sorumluluk alanı dahil polise aittir. Yabancılarla ilgili iş ve işlemlerde taşra teşkilatı yetkili olmakla birlikte sınır dışı kararlarında Merkezi Örgütlenmeden görüş almak zorundadır. Yabancıların hudut kapılarından giriş ve çıkış kontrolü polis tarafından yapılmakta olup yabancılar polisi ile pasaport şubesi birlikte çalışmaktadırlar. Yabancılar Türkiye girişlerinde 5682 sayılı pasaport kanunu hükümlerine ve ikamet işlemleri için 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri hakkında Kanun hükümlerine tabirdirler (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011: 65).

Türkiye'nin uzun dönemli ve kapsayıcı bir göç politikası oluşturulması için 2008 yılında İçişleri Bakanlığı bünyesinde İltica ve Göç Mevzuatı ve İdare Kapasitesini Geliştirme ve Uygulaması Bürosu kurulmuştur. Büro bünyesinde

göç ve iltica alanında çalışan akademisyenler, STK'lar, Uluslararası Kuruluşlar ve devlet kurum ve kuruluşları aracılığıyla Türkiye'nin ilk kapsamlı göç yasası olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) hazırlanmıştır. 4 Nisan 2013 tarihinde ise 6458 sayılı (YUKK) yürürlüğe girerek göç alanında daha kapsamlı ve kurumsal sivil bir yapılanmaya gidilmiştir. Göç yönetimindeki bu yapılanma süreci AB ve Türkiye arasındaki tam üyelik perspektifi çerçevesinde gelişme göstermiştir. YUKK ile İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) merkez birimi olarak kurulmuş ve 81 ilde örgütlenerek 2015 yılında taşra teşkilatı birimleri ile yabancılara hizmet veren bir kurum olmuştur (www.goc.gov.tr). Öncelikle Genel Müdürlük Statüsünde kurulan ve daha sonra 29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlük statüsü Başkanlık olarak değiştirilmiştir (<https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri>, 2022).

Daha önce İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlükleri tarafından yabancılara yönelik yapılan bütün işlemler, Göç İdaresi Başkanlığının fiziki alt yapısı, GöçNet yazılım sistemi ve donatımı, personel istihdamının tamamlanmasıyla birlikte, 18 Mayıs 2015 tarihinden itibaren İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından devralınmıştır. Taşra teşkilatı 81 ilde bulunan İl Göç İdaresi Müdürlükleri, 148 İlçe Göç İdaresi Müdürlüğü, Geri Gönderme Merkezleri, Kabul ve Barınma Merkezleri ve İnsan Ticareti Mağdurları Sığınma Evlerinden oluşmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı yurtdışı teşkilatı ise, göç müşavirlikleri ve göç ataşeliklerinden oluşmakta ancak yurtdışı teşkilatının kuruluş çalışmaları halen devam etmektedir.

Düzensiz Göç, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti alanında etkin mücadele ve kurumlar arası koordinasyon sağlanması için 2016 yılında yapılan değişiklik ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığı ile Hudut Kapıları Daire Başkanlığı birleştirilerek Göçmen Kaçakçılığıyla Mücadele ve Hudut Kapıları Daire Başkanlığı olmuştur. Ayrıca yine Jandarma Genel Komutanlığı Asayiş Başkanlığı Bünyesinde Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretiyle Mücadele Dairesi kurulmuştur. Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde ise Düzensiz Göçle Mücadele ve Sınır Dışı İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kurumlar ülkemizde illegal bir şekilde bulunan yabancıların iş ve işlemlerinde koordineli olarak hareket ederler. Örneğin; ülkemize yasal olmayan yollardan giriş yapan veya yasal yollardan giriş yapmakla birlikte illegal duruma düşmüş olan (vize süresi bitip de çıkmayan, ikamet izni ve çalışma izni süresi sona erenlerin bu izinlerini uzatmamaları veya bitiş tarihine kadar çıkmayanlar gibi) yabancılar İl Emniyet Müdürlüğü veya İl Jandarma Komutanlıkları personelleri tarafından tespiti halinde İl Göç İdaresi Müdürlüklerine

bildirilir. Bu kapsamda bildirilen yabancılar hakkında İl Göç İdaresi Müdürlükleri 6458 sayılı YUKK'un ilgili hükümleri kapsamında işlemler gerçekleştirirler. Tespiti yapılan bu yabancıardan kamu düzeni ve güvenliği açısından sakınca doğuracağı değerlendirilenler ile kaçma ve kaybolma riski taşıyanlar hakkında İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından idari gözetim kararı alınarak yabancılar Geri Gönderme Merkezinde tutulurlar (YUKK, 2014: md:52-60).

6458 sayılı YUKK ile birlikte Türkiye'deki göç yönetimi Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülmeye başlamıştır. Bu kanun kapsamında ülkemize gelen yabancılar ile ilgili iş ve işlemler Merkezde Göç İdaresi Başkanlığı illerde ise İl ve İlçe Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir (<https://www.goc.gov.tr>, 2022).

10.4.1. Göç İdaresi Başkanlığı'nın Görevleri;

29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Statüsü Genel Müdürlük düzeyinden Başkanlık düzeyine yükseltelen Göç İdaresi Başkanlığının görevleri şöyledir:

- ◆ Göç alanına ilişkin, mevzuatın ve idari kapasitenin geliştirilmesi konularında çalışmalar yürütmek, Cumhurbaşkanınca belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını izlemek ve koordine etmek
- ◆ Göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek
- ◆ 5543 sayılı İskân Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yürütmek
- ◆ İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
- ◆ Türkiye'de bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek
- ◆ Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
- ◆ Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
- ◆ Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek
- ◆ Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerinin programlanmasına ve projelendirilmesine yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek ve onaylamak, yürütülen çalışma ve projeleri izlemek, bu çalışma ve projelerin uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesine destek vermek
- ◆ Mevzuatla verilen diğer görevleri yürütmek.

10.4.2. Göç Alanındaki Hukuki Düzenlemeler

Türkiye’de bulunan yabancılar hakkında uygulanan hukuki düzenlemelere baktığımızda genelde Avrupa Birliği uyum sürecine dönük düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. 1994 yılında İltica Yönetmeliği, 2005 yılında ise İltica ve Göç Eylem Planı ile Ulusal Eylem Planı ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu AB uyum sürecine göre kabul edilmiştir (Bali ve Gündoğdu,2017). Türkiye Uluslararası anlaşmalara taraf bir ülke olduğu için Ulusal Göç Mevzuatını oluştururken bunu uluslararası anlaşmalara uygun olarak yapmıştır. Bu kapsamda aşağıdaki uluslararası anlaşmalar ile göç mevzuatı ulusal yasalarla birlikte yönetilmektedir.

10.4.2.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948)

Türkiye 1949 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ni onaylamıştır. Bu bildirgenin 3. Maddesi; yaşamak, “hürriyet ve kişi emniyeti her ferдин hakkı olduğunu belirtmiş ve hiç kimsenin dil, din, siyasi ve diğer herhangi bir fark gözetilmeksizin temel hak ve hürriyetlerden yararlanabileceğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda Türkiye’de göç yönetiminde uygulanmakta olan YUKK’ un 4. maddesi geri gönderme yasağını içermekle birlikte bu maddede hiç kimsenin hayatının ve hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilmeyeceğinden bahsederek, kişilerin yaşam hürriyetini korumaktadır.

10.4.2.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950)

İnsanların hakları ile güvenliklerinin korunmasına ve geliştirilmesine yönelik hazırlanan bu sözleşme aslında temelde üç önemli unsur ifade etmektedir. Bunlar; İnsan haklarının evrensel olması, bütüncül olması ve devredilmez olmasıdır. Bu doğrultuda Sözleşme ile herkesin yaşama hakkı ile güvenliği, özgürlüğü ve hakları güvence altına alınmıştır.

10.4.2.3. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Uluslararası Sözleşme (1951 Cenevre Sözleşmesi)

1967 yılındaki protokol değişikliği ile kabul ettiğimiz Cenevre sözleşmesi 1961 yılında Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 1967 yılındaki protokole coğrafi kısıtlama çekincesi getirerek, ülkemizden sığınma talep eden yabancıların statüsü buna göre belirlenmiştir. Bu kapsamda Avrupa ülkelerinden (Avrupa Konseyi üyesi ülkeler) gelecek sığınma talebinde bulunan yabancılara mülteci statüsü verilirken, Avrupa ülkeleri dışında bir ülkeden gelecek sığınma talep eden yabancılara şartlı mülteci statüsü verilmektedir. Sözleşmenin

hükümlerine baktığımızda, ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, siyasi görüşü veya bağlı olduğu topluluğa mensubiyeti nedeniyle baskı ve zulme uğrayacağı düşüncesiyle yaşadığı ülkenin dışında bulunan veya ülkesine dönemeyen kişilere mültecilik statüsü verileceği belirtilir.

10.4.2.4. Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi

Bu sözleşmede taraf devletler, hukuk usulleri bakımından göçmen işçilere kendi vatandaşlarına tanıdıkları haktan daha az olmayan hak tanıyacaklardır. Göçmen işçilerin buldukları ülkenin vatandaşları ile hakları ve çıkarları hukuki olarak eşit olarak korunacaktır.

10.4.2.5. Türkiye ve AB Arasında Geri Kabul Anlaşması

Türkiye 16 Aralık 2013 tarihinde Avrupa Birliği (AB) ile Geri Kabul Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmanın amacı, yasa dışı göçle daha etkin mücadele etmek için tarafların müttekabiliyet çerçevesinde, her bir tarafın diğer tarafın sınırlarına giriş, sınırları içinde bulunma ya da ikamet etme koşullarını yerine getirmeyen hem AB üye ülkeleri ile Türk vatandaşlarının hem de üçüncü ülke vatandaşları ve vatansız kişilerin geri kabulüne ilişkin usulleri belirlemektedir (www.goc.gov.tr/uluslararası-mevzuat, 2022).

Türkiye Cumhuriyeti bu anlaşma ile Türkiye üzerinden AB sınırlarını geçen her düzensiz göçmeni geri alarak karşılığında bir düzenli göçmen gönderecektir. Birebir denilen bu formül ile Türkiye'den AB ülkelerine gönderilen Suriyeli yabancı sayısı 26.05.2022 tarihi itibari ile toplam 33.753 kişidir. Bu uygulama ile en fazla yerleştirme işlemi 13.312 kişi ile Almanya ülkesine yapılmıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 2022).

Bu Uluslararası Sözleşmeler haricinde ikili ülkeler arasında imzalanan birtakım uluslararası anlaşmalar ile iki ülke vatandaşlarının hak ve yükümlülüklerini kapsayan anlaşmalar da vardır. Bunlar ise;

- ◆ 21.10.2004 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Kendi Vatandaşlarının ve Ülkelerinde Yasadışı Konumda Bulunan Yabancıların Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma.
- ◆ 16.10.2003 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Örgütü Arasında Örgütün Türkiye'deki Hukuksal Durumu, Ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Hakkında Anlaşma
- ◆ 10.08.2010 tarihli Uluslararası Göç Örgütü Kuruluş Anlaşması.

- ◆ Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi Arasında İş birliği Anlaşması (www.goc.gov.tr/uluslararası-mevzuat, 2022).

10.4.2.6. İskân Kanunu

5543 sayılı İskan Kanunu 26.09.2006 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun kapsamı; yurt dışından gelen göçmenlerin, kamulaştırma kararı ile yerleri kamulaştırılanların, göçbelerin ve yerlerinin değiştirilmesine ulusal güvenlik sebebiyle karar verilenlerin iskânı ile köylerin bir arada toplulaştırılmasına ve fiziksel yerleşimin düzenlenmesine ilişkin uygulamaya esas olmak üzere alınacak tedbirleri kapsar. Bu kanun göçmenlerle ilgili tanımında kısıtlamaya giderek, Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olanların göçmen olabileceğini belirtmiştir. Kanunun kapsamına yerinden edilenlerin iskân edilmesi, yabancılar, göçmenler, göçbeler girmektedir.

10.4.2.7. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

'6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 04.04.2013 tarihinde kabul edilerek 11.04.2013 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin göç yönetiminde ilk kapsamlı kanun sayılan YUKK, yabancılar ile ilgili iş ve işlemlerin Emniyet Genel Müdürlüğünden Göç İdaresi Başkanlığına devredilmesi ile birlikte sivil bir otorite olan Göç İdaresi Başkanlığına geçtiğini göstermektedir. Bu kanunu temel amacı, yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile uluslararası koruma talep eden yabancılar sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek; ayrıca İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Başkanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluğunu düzenlemektir. YUKK 5 kısımdan ve her kısım kendi içinde bölümlerden oluşmaktadır. Birinci Kısımda; kanunun amaç ve kapsamı ile geri gönderme yasağı anlatılmaktadır. İkinci Kısım; Yabancıların Türkiye girişi, vize, ikamet izni, vatansız kişi tespiti ve sınır dışı etme bölümlerinde oluşmaktadır. Üçüncü Kısımda; Uluslararası Koruma çeşitleri (Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma, Geçici Koruma) ile uluslararası Korumanın genel usulleri ve hak ve yükümlülükler anlatılmaktadır. Dördüncü Kısım; Yabancılar ve Uluslararası korumaya ilişkin ortak hükümlerden bahsederken, Beşinci Kısımda; Göç İdaresi Başkanlığının kuruluş, yetki, görev, Göç Politikaları Kurulu ile Hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Göç Politikaları Kurulu İçişleri Bakanı başkanlığında toplanır ve amacı; Türkiye'nin göç politika ve stratejilerini belirlemek ile uygulamasını takip etmek; göç alanında strateji belgeleri ile program ve uygulama belgeleri hazırlamak; kitlesel akın dönemlerinde uygulanacak tedbir ve yöntemleri

belirlemektir (6458 sayılı YUKK).

10.4.2.8. Pasaport Kanunu

5687 sayılı Pasaport Kanunu 24.07.1950 tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun kapsamı; Türkiye'ye giriş ve çıkışlar hudut kapısı veya sınır kapılarından pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerin görevlilere ibrazı ile gerçekleşmektedir. Türkiye'ye girişlerde Türk vatandaşları da yabancılar gibi pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerini yetkililere ibraz etmek zorundadır. Türkiye Cumhuriyeti tarafından düzenlenen pasaportlar; Diplomatik Pasaport, Hususi Damgalı Pasaport, Hizmet Damgalı Pasaport ve Umuma Mahsus Pasaport ile Yabancılar Mahsus Pasaportlardır.

10.4.2.9. Uluslararası İşgücü Kanunu

Göç yönetiminde bir diğer önemli çalışma 2016 yılında kabul edilen 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'dur. Özellikle 2000 yılından sonra Türkiye'nin bölgesel olarak ekonomik gelişimi ve küresel piyasalarda rekabet gücünün artması ile birlikte, çalışmak amacıyla Türkiye'ye gelen göçmenlerin sayısında önemli artışlar gerçekleşmiştir. 2003 yılından beri yürürlükte bulunan 4817 sayılı Yabancılar Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun yetersiz kalması nedeniyle, göçmen nüfusunun işgücü piyasasına düzenli olarak katılmasını sağlamak amacıyla, yabancılar yönelik çalışma izni işlemlerini düzenleme yetkisi Uluslararası İşgücü Kanunu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na verilmiştir (Göç Raporu, 2008).

10.4.2.10. Geçici Koruma Yönetmeliği

Geçici Koruma kapsamında ülkemizde bulunan Suriyelilerin Türkiye'de kalışları, hak ve yükümlülükleri ve Türkiye'den çıkışları ile ilgili iş ve işlemler için YUKK'un 91. Maddesine dayanılarak Geçici Koruma yönetmeliği düzenlenmiştir.

10.4.2.11. İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik

Bu yönetmeliğin amacı ve kapsamı; Türk vatandaşı ve yabancı ayrımı gözetmeksizin insan ticaretine maruz kalan mağdurlara sunulacak destek hizmetlerine ilişkin usul ve esasları belirlemektir. İnsan Ticareti suçunu önleme ve bu suçla mücadele konusunda gerekli strateji ve politikalar belirlemek yine bu yönetmeliğin alanı kapsamındadır.

10.5. Göç ve Güvenlik

Güvenlik, toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmeleri, güven içinde yaşam sürmeleri durumudur (www.tdk.gov.tr, 2022). Ülkede güvenliği sağlamak devletin öncelikli görevlerindedir. Devletin varlığını toplumla sürdürmesi bir güvenlik ifadesidir. Devletler sınır güvenliği ile kendi bilgileri dışında sınırlara giriş ve çıkışları engelleyerek güvenliği sağlarlar. Bu nedenle sınır güvenliğinin amacı, yasadışı her türlü unsurun engellenmesidir diyebiliriz. Tehdit ve risklere göre güvenlik kavramı değişiklikler gösterirken, ülkelerin güvenlik stratejileri ise çıkar ve hedeflerine göre şekillenmektedir (Aydoğan, B. ve H. Aydın (2011). Türkiye küresel düzlemde belirtilen güvenlik boyutlarını kendi lehine doğru tehdit ve risklere yönelik şekillendirmektedir.

Türkiye'ye 1990'lı yıllardan itibaren yönelen göç hareketleri, beraberinde göç ve sınır güvenliği boyutunu ortaya çıkarmıştır. Sınır güvenliği sağlamak için sadece güvenlik tedbirlerinin alınması yeterli olmamakla birlikte sınır güvenliğinden sorumlu birimler tarafından da korunması ve denetlenmesi gerekmektedir (Uzman, 2016). Türkiye'nin sınır muhafazasına baktığımızda; sınırın genel güvenliği ve koordinasyonu ile ilgili bilgileri toplamakla sorumlu olan Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), sınırdan giriş ve çıkış yapan kişilerin denetiminden sorumlu olan Hudut Polisleri, yurda giren veya çıkan eşya ve mal ile ilgili sorumluluk Gümrük Muhafaza birimleri tarafından ve sınır hattı boyunca güvenlik Kara Kuvvetleri Komutanlığı tarafından sağlanmaktadır. Türkiye sınır güvenliğini bu birimler arasındaki koordinasyon ile sağlamaktadır. Ülke sınırlarının bu şekilde korunması bazı dönemlerde ek tedbirler gerektirebilir. Bunu özellikle son yıllarda Doğu ve Güney kara sınırlarımızda görmekteyiz. Türkiye'nin coğrafi yapısına baktığımızda doğu sınırları engebeli ve yüksek dağlar ile çevrili iken, güney kara sınırlarımız ise olabildiğince düz ve ovalar ile çevrilidir. Ülkenin bu şekilde coğrafi özellikleri sınır denetimlerini kolaylaştırdığı gibi zorlaştırdığı durumlarda olmaktadır. Doğu sınırlarımızın dağlık alanlardan oluşması güvenlik sorunu oluşturmakta ve gerek göç gerek insan kaçakçılığı ve kaçak malların ülkeye girmesi noktasında denetimi zorlaştırmaktadır. Bu olumsuz şartlar sınır ihlallerine sebep olmaktadır. Türkiye'nin doğu ve güney sınırlarında en büyük güvenlik sorunlarından biri olan terör sorunu güvenlik tedbirlerinin arttırılmasına yol açmıştır. Son yıllarda İran üzerinden ülkemize yönelen Afgan göçü Türkiye-İran sınırından gerçekleşmektedir (Birdişi ve Gören: 2018). Türkiye-İran sınır güvenliği sorunları kaçakçılık ve uyuşturucu ticareti gibi faaliyetlerden yakalananların sınırın dağlık alanlarını kullandıkları

tespit edilmiştir (Birdişli ve Gören: 2018). Göçmenlerin sınırlarımızdan geçerken dağlık alanları tercih etmesinin sebebi sınır güvenliğinin bu alanlarda yetersiz olmasıdır. Yakalanan düzensiz göçmenler çoğunlukla Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Özbekistan ve Türkmenistan uyruklu yabancılarıdır (düzensizgoc.goc.gov.tr, 2022). Kontrolsüz göçmen akınlarının sınırlardan geçmesi hem sınır güvenliği hem de iç güvenlik sorunlarına sebebiyet vermektedir. Doğu sınırından genelde düzensiz göç akımına maruz kalan Türkiye son dönemlerdeki gelişmelerle birlikte düzensiz göçü önlemek ve sınırda güvenliği sağlamak adına bu sınır hattını duvar bloklar ile kapatmış ve sınır geçiş kapılarının ve sınırın belirli aralıklarına gözetleme kuleleri yapmıştır. Bölgenin dağlık ve engebeli olması nedeniyle göçmen kaçakçılığı ve göçmenler için avantaj ve dezavantajlar sağlayan bu durum askeri güvenlik tedbirler ile kontrol edilmektedir.

Türkiye'nin Suriye sınır güvenliğindeki mevcut durumunu analiz edecek olursak; Suriye sınırı Türkiye'nin en uzun kara sınırını oluşturmaktadır. Sınır hattı genelde engebesiz alanlardan oluştuğundan dolayı illegal girişler için sınır güvenliği riski artmaktadır. Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle Türkiye'nin Suriye sınır güvenliğini artırmasına neden olmuştur. Suriye'de başlayan savaştan önce sınırlarımızın karşısında tek aktör devlet Suriye Arap Cumhuriyeti iken, savaşın başlaması ile birlikte çeşitli terör örgütleri sınır hattımızda oluşmaya başlamıştır. Bu durum Türkiye'nin güvenlik tedbirlerini artırmasına yol açmıştır. Bu doğrultuda Türkiye Suriye sınırında terör örgütleri ile bağlantılı olduğunu düşündüğü kaçakçılıklara karşı sert tedbirler olarak sınırdaki güvenlik güçlerinin sayısını arttırarak sıkı bir denetim ve sınır kontrolleri yapmıştır. Ayrıca sınırın tamamı beton duvarlar ile kapatılarak, belirli mesafelerde güvenlik kuleleri kurulmuş ve silah ve kamera teçhizatları ile donatılmıştır. Alınan fiziki tedbirler ile bir sınır güvenliği yolu kurularak göçmen kaçakçılığı ve illegal giriş yollarında güvenlik sağlanmışır. (Yeşiltaş, 2015). Böylece sınır güvenliğinin sağlanmasında oldukça güç olan alanların bölge güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Ayrıca Türkiye'nin komşu ülkesi Suriye'de yaşanan olaylar nedeniyle gerek kendi ülke vatandaşlarının gerek ülkemize sığınan Suriyelilerin can güvenliğini sağlamak adına sınır güvenliği boyutu önem kazanmıştır. Türkiye'nin 2011 yılında açık kapı politikası uygulaması ile birlikte milyonlarca Suriyeli sığınmacının ülkemize girmesi hem iç güvenliğimizi hem de sınır güvenliğimizi doğrudan ilgilendirmektedir. Suriyeli sığınmacıların sınır illerine gelmesi ve buralarda kalması demografik yapının değişmesine yol açtığı gibi iç güvenlik risk boyutunu da arttırmıştır. Sınır illerimizde yaşayan vatandaşlarımız Suriye

iç savaşının verdiği tedirginlik ile çatışmaların doğrudan en yakın konumunda veya hedefinde bulanmaları nedeniyle ve terör örgütlerinin bu bölgede etkin olması vatandaşlarımızın terör saldırılarına karşı güvenlik riski yaşamasına neden olmuştur. Ülkemize gelen Suriyeliler arasında terör örgütü üyelerinin bulunması ihtimali de halk arasında güvenlik kaygıları oluşturmakta ve bu durum da güvenlik açısından provokasyonlara müsait bir ortam oluşturma kaygısı doğurmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 23-34). Bu güvenlik riskleri Suriyelilerin iç göçüne neden olarak ülkemizin Batı ve İç Anadolu Bölgelerine doğru yönelmesine sebep olmaktadır. Ülkemizde bulunan Suriyelilerin illere göre dağılımına baktığımızda, savaşın çıktığı ilk yıllarda sınır illerinde yoğun olarak ikamet ettikleri görülmektedir. Ancak savaşın uzaması ve birtakım faktörler nedeniyle ülkemizde kalmaya devam etmeleri nedeniyle iç ve batı bölge illerine (İzmir ilinde yaşayan kişi sayısı 149,932; İstanbul ilinde yaşayan kişi sayısı 549,490; Ankara ilinde yaşayan kişi sayısı 100,702; Manisa ilinde yaşayan kişi sayısı 31.047 (goc.gov.tr, 2022)) doğru yönelmişlerdir.

Türkiye, 1990 yıllara kadar göç veren bir konumdan Sovyetler Birliğinin dağılması ile birlikte Orta Asya devletlerinden ülkemize yönelen göç hareketleri ile göç alan bir konuma gelmiştir. Türkiye'nin batıda AB ülkeleri ile kara ve deniz sınırlarının bulunması, bulunduğu coğrafi konum ve doğu ve güney komşu ülkelerindeki istikrarsız yönetimler ve iç güvenlik sorunları nedeniyle göçmenlerin refah devleti olan Avrupa ülkelerine geçiş üssü konumundadır. Göçmen hareketlerinin beraberinde getirdiği güvenlik sorunları ülkelerin güvenlik tedbirlerini artırmasına yol açmıştır. Özellikle Suriye'de meydana gelen iç savaşın itici faktörüyle milyonlarca Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Türkiye 2011 yılında Suriye'den kitlesel bir göç akımına maruz kaldı. Bu yoğun göç akımı özellikle Türkiye ve AB ülkelerine doğru yönelmiştir.

Türkiye'nin Avrupa ülkelerine 'Göç Yolu' olması beraberinde güvenlik sorunları da getirmektedir. Göç eden yabancıların Türkiye'ye yerleşmek amacı ile gelmesi veya 'Göç Yolunu' transit olarak kullanması bu güvenlik tehdidini bertaraf etmiş sayılmaz. 2010 yılında başlayan Arap Baharı sürecinde 2011 yılında Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanan iç savaş ve çatışma ülkemizin güvenlik konusundaki politikasını daha önemli hale getirmiştir. Son yıllardaki bu tür savaş sorunları ülkemize gelen yabancı sayısının olağanüstü şekilde artmasına sebep olmuştur. Suriye'den Türkiye'ye 3,5 milyondan fazla insanın göç etmesi ile birlikte güvenlik hassasiyeti daha fazla artmaya başlamıştır. Çünkü güvenlik hem göçmen hem de göç edilen ülke açısından son derece önemlidir. Göçmenler daha güvenli ülkeye göç etmek isterken göç alan ülkeler ise gelen göçmenleri kendi güvenliği

nedeniyle engellemektedir. 2020 Dünya Göç Raporunda 2019 yılı göçmen sayısı 271.642.105 olarak belirtilmiştir (2020 Dünya Göç Raporu: 9). Dünyada son yıllarda artan göç hareketleri ile birlikte düzensiz göçmen hareketleri ülkelerde güvenlik sorununu ortaya çıkarmıştır. Kendi ülke vatandaşlarının güvenliğini sağlamak isteyen ülkeler bu kapsamda birtakım önlemler almaya çalışmışlardır. Özellikle 2011 Suriye krizinden sonra artan Suriyeli göçmen sayısı ve bu göçlerin Avrupa ülkeleri üzerine olması nedeniyle Avrupa ülkeleri Avrupa Birliği (AB) kapsamında bir takım güvenlik önlemleri almıştır.

2014 yılında toplam 72.632 kişi Akdeniz'i geçerek Yunanistan üzerinden Avrupa ülkelerine ulaşırken, 2015 yılında bu sayı 12 kat artarak 853.650'ye ulaşmıştır. 2015 yılının ekim ayında 218,000'den fazla mülteci Türkiye ve Yunanistan üzerinden Avrupa ülkelerine geçiş yapmıştır. Göçmen hareketlerinin Türkiye'ye doğru olağanüstü artışları nedeniyle Türkiye özellikle doğu ve güney sınırlarında güvenlikçi politikalar izlemiştir. Özellikle terör gruplarının sınırlarımıza komşu ülkelerde bulunması Türkiye'nin güvenlik konusundaki hassasiyetlerini ön plana çıkarmıştır. Türkiye her ne kadar Suriye'de çıkan iç savaş dolayısıyla açık kapı politikası izlese de son yıllarda doğu ve güney sınırlarını beton duvarlarla örerek güvenlik risklerini en aza indirmeye çalışmakta ve ayrıca ülkeye giren her düzensiz göçmenin parmak izi kayıtları ve demografik bilgileri alınarak güvenlik kayıtları oluşturulmaktadır.

AB ülkeleri ise sınırlarını küresel düzensiz göç dalgalarına karşı her geçen gün güçlendiren korumacı güvenlik politikaları ile bir Avrupa Kalesi inşa etmiştir (Adıgüzel,2020: 135-139). AB sınır güvenliğini sağlamak ve Kale Avrupa'sını koruyabilmek için çeşitli politikalar geliştirmiştir. Öncelikle AB ülkeleri Dublin Sözleşmesini uygulayarak, AB sınırlarına giren göçmenlerin ilk kayıtlarının giriş yapılan ülkede alınması yoluyla ilk güvenlik adımını atmıştır. AB ülkelerine göç hareketleri Akdeniz üzerinden gerçekleştiği için bu sistemin külfeti İtalya, Yunanistan ve İspanya gibi Akdeniz'e kıyısı olan ülkelere kalmasının yanında binlerce mülteciyi ülkelerinde tutmaları sorumluluk paylaşımını ihlal etmiştir. 2000 yılında Avrupa İltica Daktiloskopi Veri Tabanı (EURODAC) isimli bir ortak veri tabanlı sisteme geçerek, mültecilerin ilk giriş yaptığı ülke tarafından parmak izi ve demografik bilgileri alınarak kayıt altına alınması sağlanmış. Böylece mülteciler hangi ülkeye giderse oradan alınacak parmak izi ile mültecinin hangi ülkeden ilk başvuru yaptığı belirlenmiş olacak ve mülteci ilk başvuru ülkesine gönderilecek. Daha sonra ise daha kapsamlı bir güvenlik modeline geçilerek 26 Ekim 2004 yılında Avrupa Sınır Güvenliği Ajansı olarak bilinen FRONTEX kuruldu. AB'nin terörle mücadele kapsamında kurmuş olduğu bu ajans kısa

süre içerisinde düzensiz göçle mücadele programına dönüşmüştür. AB sınır güvenliğini sağlamak için zamanla geliştirmiş olduğu bu uygulamalarına son olarak Geri Kabul Anlaşmalarını eklemiştir. Geri Kabul Anlaşması ile AB ülkesine illegal olarak giden yabancıların son geldiği ülkeye iade edilmesi anlaşmasıdır. Türkiye 16 Aralık 2013 yılında AB ile Geri Kabul Anlaşması imzalamıştır (Adıgüzel,2020:142-145).

AB'nin sınır güvenliği politikalarını 3 temelde açıklayacak olursak; birincisi geri kabul antlaşmaları imzalayarak yasa dışı göçe karşı önlemler almasıdır. Bu kapsamda Türkiye ile AB arasında 16 Aralık 2013 tarihinde Vize Serbestisi ve Geri Kabul Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Türkiye üzerinden düzensiz olarak AB ülkesine giden her yabancı karşılığında Türkiye bir düzenli göçmeni Avrupa'ya gönderecektir. İkincisi ise, geri itmedir. AB sınırlarını illegal olarak geçmek isteyen yabancıların geri itilmesidir. Üçüncü olarak; tampon bölge olarak açıklayabiliriz. Bu politika ile AB ülkeleri düzensiz göçü engellemek için kendilerine yakın olan bir ülkede mültecileri tutarak Birleşmiş Milletler (BM) aracılığıyla bu göçmenlerin kayıtlarını alır ve bunlar arasından seçtiği göçmenleri yasal olarak ülkelere alır. Böylece hem düzensiz göçün önüne geçmeye çalışırlar hem de güvenlikçi bir politika izlemiş olurlar. Ayrıca AB sınırlarını daha güvenli hale getirmek için komşuları ile arasındaki orantısız güç dengesini lehine kullanarak, birliğe yönelen göç hareketlerindeki güvenlik politikalarını üye ülkelerinin lehine çevirmektedir (Apan, 2022). Apan'a göre BMMYK'nın Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuzunda kitlesel göç akınlarında ev sahibi ülkelerin üç tür zorlukla karşılaştığını belirtmiştir. Bu zorluklar ev sahipliği yapma maliyetleri, güvenlik kaygıları ve sınırların düzenli yönetimi şeklinde ifade edilmiştir (Apan, 2020). AB sınır güvenliğini korumak için külfet paylaşımı yolu ile Türkiye ile 2016 yılında yapmış olduğu mutabakat ile 6 milyar Avro vaat etmesi sınır güvenliği politikasının bir başka örneğidir (Apan, 2022). AB sınırlarını korumak için geliştirdiği önlemlerin en önemlisi FRONTEX olmuştur. Bir sınır güvenliği olarak kurulan bu sistem göçmen akınlarının artması ile birlikte göçmenlerin kontrol edilmesi sistemine dönüşmüştür. AB sınırlarını geçmeyi başaran göçmenlerin kayıtları ilgili ülke tarafından alınarak göçmenlik başvuru süreci başlatılmaktadır.

Türkiye ise sınır güvenliği için Suriye sınırını tamamen beton duvarlar ile örerek belirli mesafelerde kuleler ve teknolojik teknik cihazlar ile sınır güvenliğini arttırmıştır. Ülke içinde bulunan Suriyelilerin parmak izi ve demografik bilgileri alınarak kayıt işlemleri yapılmış ve Geçici Koruma statüsü verilmiştir. Böylece sığınmak için veya düzensiz olarak gelen her yabancıların kayıtları alınarak göçü

kontrol altına almaya çalışmaktadır. Göçün en zor kontrol alanı düzensiz göçtür diyebiliriz. Çünkü düzenli göç devletin izin ve kontrolü altındayken düzensiz göç tamamen kontrolsüz ve illegal olarak gerçekleşmektedir. Türkiye'ye gelen düzensiz göçmen sayısına baktığımızda 26 Mayıs 2022 tarihi itibarıyla 93.365 kişidir. Bu düzensiz göçmenlerden en fazla yakalananlar ise 45.820 kişi ile Afganistan uyruklulardır (<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>, 2022). Düzensiz göç akınlarında en fazla karşılaşın olaylar ise İnsan Ticareti suçları ile Göçmen Kaçakçılığı suçlarıdır.

Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçlarının neler olduğu ve aralarında ne gibi farklılıklar bulunduğuna bakacak olursak:

Göçmen Kaçakçılığı; bir menfaat karşılığında bir kişinin bulunduğu bir ülkeden yasa dışı yollarla bir başka ülkeye girişinin sağlanmasıdır. Düzensiz göçün önlenememesi veya azaltılmamasının sebeplerinden biri de göçmen kaçakçılığı olaylarıdır (Adıgüzel, 2020: 118). Göçmen kaçakçılığı suçu sınır güvenliği açısından birtakım güvenlik tedbirlerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Bu tedbirler ile Türkiye'de tespit edilen göçmen kaçakçılığı sayısı 2021 yılında 7.918 iken bu sayı 2022 yılı Nisan ayı itibarıyla 2.422'dir (<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>, 2022). Bu sayılar Türkiye'nin göç güvenliği konusunda almış olduğu tedbirlerin etkinliğini göstermektedir.

İnsan Ticareti; kuvvet kullanma yoluyla ve herhangi bir hile, zorlama veya aldatma yoluyla başkalarına çıkar ve kazanç sağlamak amacıyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden başka bir yere taşınması veya teslimi anlamına gelmektedir (<https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi56420>, 2022). İnsan ticareti ülke içinde yapılabildiği gibi sınır ötesi olarak da yapılabilir.

İnsan ticareti mağduriyetini yaşayan gruplara baktığımızda genelde dezavantajlı gruplarda olan insanların olduğunu görmekteyiz. Özellikle ailelerini kaybetmiş çocuklar, enformel sektörlerde çalışanlar, yalnız başına olan çocuklu kadınlardır. İnsan ticaretine neden olan unsurlar aslında ülkelerin uygulamış olduğu göç politikaları ile sınır kontrolleridir (Adıgüzel,2020: 120-122).

İnsan Ticareti ile Göçmen Kaçakçılığı suçları arasındaki farkı şöyle açıklayabiliriz: Göçmen kaçakçılığında sınır aşarak devlete karşı işlenen bir suç ve göçmen kişinin rızası var iken, insan ticareti suçu ise kişiye karşı bir hak ihlali olan ve mağdurun zorlanmasıyla gerçekleşen eylemdir.

Türkiye'nin insan ticareti suçu ile mücadele politikasına baktığımızda, bu alanda suça maruz kalmış kişilerin korunması ve bu kişilere destek hizmetlerinin

sunulması için bu alanda çalışan kurum ve kuruluşların bir arada olduğu İnsan Ticareti ile Mücadele Görev Gücü 2002 yılında oluşturulmuştur. Göç İdaresi Başkanlığının kurulması ile birlikte çalışmalar farklı bir boyut kazanarak bu alandaki iş ve işlemleri gerçekleştirmek üzere İnsan Ticareti ile Mücadele ve Mağdurların Korunması Daire Başkanlığı kurulmuştur. İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği değerlendirilenler için Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde kurulan 157 Yabancılar ve İletişim Merkezi (YİMER), Polis İmdat Hattı 155 ve Jandarma İmdat Hattı 156 ile Sahil Güvenlik İhbar ve Talep Hattı ile iletişime geçilerek ihbar veya acil yardım talep edilir (<https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele>). Türkiye’de insan ticareti mağduru olarak tespit edilen ve mağdur koruma kapsamına alınan 42 kişi insan ticareti mağdurları sığınma evlerinde ikamet etmektedir. ([goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik](https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik), 2022).

SONUÇ

Türkiye’de göç yönetimi, İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Türkiye’ye gelen yabancılar düzenli göç ve düzensiz göç kapsamında gelerek Türkiye’de çeşitli statüler ile kalmaktadır. Türkiye’ye düzenli göç kapsamında gelen yabancılar genelde ikamet izni kalırken düzensiz göçmenler ise iltica talebi ile kalmaktadır. Göç yönetiminde önemli olan unsurlardan biri güvenliğin sağlanması boyutudur. Göç alan ülkeler göçün başta engellenmesi olmak üzere düzenli olması ve kontrolünün sağlanması için güvenlik tedbirlerini alırlar. Türkiye bulunduğu coğrafi konum nedeniyle düzenli ve düzensiz göç akımlarına yoğun bir şekilde maruz kalmaktadır. Bunun sebebi hem doğu ve güney komşu ülkelere nazaran daha gelişmiş olması hem de Avrupa ülkelerine Göç Yolu üzerinde olmasıdır. Bu göç akınlarının dinamik bir yapıda olması Türkiye’nin göç yönetiminde bir takım politikalar geliştirmesine yol açmaktadır. Türkiye’ye yönelen göçler düzensiz göç şeklinde gerçekleştiği için Türkiye’nin göç politikası daha çok güvenlikçi bir politika olarak uygulanmıştır. Türkiye’nin göç yönetimi Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülse de hem sınır güvenliği hem de iç güvenlik ile birlikte asayiş ve huzurun sağlanmasında yetkili kolluk birimleridir. Bu kapsamda Türkiye’de düzensiz göçü, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde bulunan Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlıkları ile Göç İdaresi Başkanlığı Düzensiz Göçle Mücadele ve Sınır Dışı Genel Müdürlüğü koordineli olarak yürütmektedir.

Türkiye'nin düzensiz göçü güvenli ve kontrollü hale getirebilmesi için; Türkiye'ye düzensiz göçmen olarak gelen yabancıların sınır illerinde oluşturulacak kayıt merkezlerinde kayıt bilgilerinin alınması ve gerekiyorsa buralara kurulacak barınma merkezlerinde yabancıların barındırılması bu yabancıların ülke içinde oluşturacağı güvenlik risklerinin önüne geçilmesine katkı sağlayacaktır. Barınma merkezlerinde bulunan yabancılardan uluslararası koruma talep edenlerin talepleri buralarda alınmalıdır. Başvuruları kabul edilen yabancılar profillerine uygun bir ile yönlendirilmeli ve yönlendirildiği ilde ikamet etmesi sağlanan düzensiz ve güvensiz göç hareketleri ülke içinde düzeli ve güvenli hale getirilmiş olur. Ayrıca Türkiye'ye gelen göçmenlerin ülkede neden olacağı riskleri en aza indirmek için illerde Göç Risk Analiz Değerlendirme Birimleri kurularak illerin göçmen profili, göçmenlerin demografik yapıya etkileri, adli olaylara karışma durumları ve enformel sektörlere katılma gibi durumları hakkında yıllık raporlar hazırlanması halinde, bu raporlar illerin göç ve güvenlik yönetiminde uygulanacak politikaların belirlenmesinde yol gösterici olmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca Türkiye'ye gelen yabancıların ülkeye girmesi ve ülkede kalması hallerinde bir takım kısıtlayıcı tedbirlerin alınarak yabancıların illerdeki nüfus oranlarının dağılımı orantılı hale getirilmelidir. Yabancıların yaşadığı illere baktığımızda genelde anakent şehir dediğimiz büyük şehirlerde yaşaması güvenlik riskleri doğurmaktadır. Kontrolsüz bir yabancı yoğunluğunun olması şehirlerin güvenlik risklerini arttırdığı gibi hem ekonomik hem de demografik yapısını değiştirmektedir. Kontrolsüz göçmenler kaçak çalışmanın yaygınlaşmasına yol açarak haksız rekabete ve işsizliğe neden olmaktadır. Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi veya Geçici Koruma Statüsü ile bulunan yabancıların illere dağılımı Göç İdaresi Başkanlığının koordinesinde kurulacak bir komisyon ile yapılmalıdır. Böylece yabancıların buldukları illerde güvenlik sorunu en aza indirilerek kontrol altında tutulmuş olacaktır. Yabancıların topluma uyum sağlaması kolaylaştırılacak ve toplu olarak yaşamalarının önüne geçilecektir. Çünkü toplu yaşama, gettoleşmeyi da beraberinde getireceğinden iç güvenlik sorunlarının oluşması kaçınılmaz olacaktır.

Güvenlik riskini doğuran bir diğer olay ise yabancıların Türkiye'den çıkışlarında tabi tutuldukları prosedürlerdir. Bu kapsamda ülkemizde Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ile Geçici Koruma Statü sahibi kişilerin ülkemizden çıkışlarında herhangi bir suça karışıp karışmadığının tespiti ve güvenli çıkışının sağlanması için, ikamet ettikleri şehirlerin ilgili birimlerinden son 24 saat içerisinde meydana gelmiş herhangi bir suça karışmadıklarına dair belge almaları halinde yabancılar ile ilgili güvenlik kontrolü sağlanmış olur. Geçici Koruma kapsamında bulunan

Suriyeli yabancıların gönüllü geri dönüş işlemlerinde adli bir olaya karıştıktan sonra kaçarak kaybolması halinde illegal yollardan çıkmaya çalışması veya bu adli olaya karıştığıının tespit edilememesi halinde yasal bir şekilde ülkesine gitmesi güvenlik riski açığına yol açabilir. Ayrıca bu kapsamdaki yabancıların çıkış işlemleri öncesi yapılan izin başvurularında idari birimlerce adlarına düzenlenmiş herhangi bir idari cezaları olmadığı yönünde belgeleri sunmaları halinde oluşabilecek kamu zararının önüne geçilmiş olacaktır. Bugün ülkemizde sığınmacı olarak bulunan yabancıların güvenlik kontrolünün sağlanması idari yükümlülüklerin getirilmesi ile sağlanabilir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile birtakım haklar verilen yabancılar bu haklar karşısında da yükümlülüklerin getirilmesi kanunidir. Hiç şüphe yok ki bir yerde hak yoksa yükümlülükte yoktur diyebiliriz. Bu nedenle güvenli bir göç yönetimi yollarından biri de göçün ve göçmenin kontrol edilmesidir.

Sonuç olarak dünya ülkelerinde meydana gelen olaylar ve iklim değişikliğinden kaynaklanan gıda ve su kıtlığı nedeniyle bir güvenlik sorunu ve bir güvenlik tehdidi olan göç, küreselleşmenin artması ile birlikte dünyada var olmaya devam edecektir. Bu kapsamda güvenlikçi göç politikalarının arttırılması göçmenlerin göç yollarını belirlemelerinde caydırıcı bir etken olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Y. (2020). Göç Sosyolojisi, 4. Basım, Mart 2020. Ankara: Nobel Yayınları
- Akan, Y; Arslan, İ. : (2008) Göç Ekonomisi (Türkiye Üzerine Bir Uygulama) Bursa, Ekin Kitabevi)
- Akgür, Z. G. (1997). *Türkiye’de kırsal kesimden kente göç ve bölgeler arası dengesizlik:(1970-1993)*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları
- Akıncı, B., Nergiz, A. Ve gedik, E. (2015). Uyum Süreci üzerine Bir Değerlendirme: göç ve Toplumsal Kabul
- Apan, Ahmet. (2022). Amme İdaresi Dergisi, Cilt 55, Sayı 1, Mart 2022, 1-33
- Aydemir, C.: 2013, Türkiye’de İşgücü Yapısı ve Kırsal Alan (Atatürk Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi Cilt 27, Sayı:1, s:115-138)
- Aydoğan, B. ve H. Aydın (2011). *Güç Kavramı, Kamu Diplomasisi ve Güvenlik*, UİM Rapor. İstanbul: Ekopolitik.
- Bali, B. B., ve Gündoğdu, H. G. (2017). Merkezi Yönetim Tarafından Uygulanan Göç Politikalarının Bir analizi: Türkiye Örneği. *Göç ve Kamu Yönetimi* içinde (ss. 183-198). Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Elazığ
- Bilgin, Merve: (2021). Göçü Güçle Dönüştüren Kadınlar: İstanbul Maltepe Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü Şubat 2021
- Birdişli, F. , Gören, M. (2018). İran Çalışmaları Dergisi Cilt 1, sayı 2 S:11-38,2018

- Bostan, H. (2017). Türkiye’de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözümler
- Çelik, F. : (2006). İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi. Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi Cilt:27, s: 149-170
- Dedeoğlu, S., Gökmen, Ç. Göç ve Sosyal Dışlanma (Türkiyede Yabancı Göçmen Kadınlar) Efil Yayınevi: 2011
- Demirhan, Y., Aslan, S. (2015). Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 9.
- Dönmez Kara., C. Ö. (2015). *Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye’nin Politikaları*”, Çanakkale OnSekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Ertan, Birol ; A.Ertan, Kıvılcım: Türkiye’nin Göç Politikası (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü;2017)
- Geri Kabul Anlaşması (www.goc.gov.tr/uluslararasi-mevzuat)
- Görmezöz, G. : (2011). Uluslararası Göç ve Tarihsel Gelişimi (İşkur 3i Dergisi, Sayı:3, 2011)
- Göç Terimleri Sözlüğü (Göç Terimleri Sözlüğü (goc.gov.tr))
- İçduygu, A., Sirkeci, İ. (1999a) Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri, 75 Yılda Köyden Şehirlere, S.249-268, İstanbul
- İçduyduç A.; Sirkeci, A. (1999b) Bir Ülke Bir Aile ve Birçok Göç, 75 Yılda Köylerden Şehirlere
- Kalkınma Bakanlığı, Göç Raporu:(2008): Özel İhtisas Komisyonu
- Orhan, O., Gundoğar S.Ş, (2015): Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri, ORSAM, Ankara
- Vergin, N. : Hızlı Şehirleşmenin Sosyolojik ve Siyasal Sonuçları (1986)
- Yeşiltaş, M., (2015): İç Savaşa Komşu Olmak Türkiye’nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, SETA, s. 136, İstanbul.
- Yıldırımoglu, H., (2005): Uluslararası Emek Göçü ‘Almanya’ya Türk Emek Göçü’
- Yılmaz, S., (2007): 21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat, Milenyum Yayınları, 2007

Yararlanılan Kanun ve Yönetmelikler

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-mevzuat>)
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-mevzuat>)
- Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme- Cenevre Sözleşmesi (<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-mevzuat>)
- Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi (<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-mevzuat>)
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458) (<https://www.goc.gov.tr/kanunlar>)
- Pasaport Kanunu (<https://www.goc.gov.tr/kanunlar>)
- İskan Kanunu (<https://www.goc.gov.tr/kanunlar>)

Uluslararası İş Gücü Kanunu (<https://www.goc.gov.tr/kanunlar>)

Geçici Koruma Yönetmeliği (Bakanlar Kurulu Kararları, Yönetmelikler ve Genelgeler
([goc.gov.tr](https://www.goc.gov.tr)))

İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik (Bakanlar
Kurulu Kararları, Yönetmelikler ve Genelgeler ([goc.gov.tr](https://www.goc.gov.tr)))

İnternet Kaynakları

<https://www.tdk.gov.tr/> (17.04.2022)

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (21.04.2022)

<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-mevzuat-> (17.04.2022)

<https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri-> (17.04.2022)

<https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele> (26.04.2022)

<https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik> (26.04.2022)

<https://www.jandarma.gov.tr/asayis/gocmen-kacakciligi-ve-insan-ticaretiyle-mucadele-dairesi> (22.04.2022)

<https://www.egm.gov.tr/gocmenhudut> (20.04.2022)

[https://www.goc.gov.tr/ Göç Terimleri Sözlüğü](https://www.goc.gov.tr/Göç_Terimleri_Sözlüğü) (20.02.2022)

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (29.05.2022)

<https://www.tdk.gov.tr>

<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc> (29.05.2022)